

OZBIENNIK POLSKI

wychodzi codziennie, niewyłączając niedziel i świąt o 8. rano.

Przedpłata i ogłoszenia przyjmują we Lwowie:

Biurowi Administracji „Dziennika Polskiego”, plac Marjański liczb 6 i 7 w domu pana Kisełki: we Wiedniu, Hamburgu, Frankfurcie nad Menem, Berlinie, Lipsku, Bazylei, Szwajcarii i Wrocławiu pp. Haasensteina et Voglera, we Wiedniu A. Opalko, R. Moose, w Warszawie Reichman et Frencler, Biuro anonsów w Paryżu C. Adam rue des Saint Peres.

Ogłoszenia przyjmują się za opłatą 6 centów od jednego wiersza drobnym drukiem (petit).

Prywatna korespondencja i nekrologi 12 ct. od wiersza. Drobne ogłoszenia po 1/2 centa od wiersza. Pomieszczenia sklepy po 1 ct. od wiersza.

Reklamy w rubryce „Nadesłane” 20 ct. od wiersza

Biurowi Redakcji „Dziennika Polskiego”, Plac Marjański liczb 6 i 7.
Przedpłata wynosi we Lwowie rocznie 18 zł. — półrocznie 9 zł. — kwartalnie 4 zł. 50 ct. — miesięczni 1 zł. 50 ct.
Z przesyłką pocztową w państwie austriackim, rocznie 24 zł. — półrocznie 12 zł. — kwartalnie 6 zł. — miesięcznie 2 zł.
Z przesyłką pocztową za granicę, do całych Niemiec rocznie 50 marek — kwartalnie 12 marek 50 arg. do Francji, Anglii, Włoch i Szwajcarii rocznie 40 franków — kwartalnie 20 franków.
Numer kosztuje 6 centów.
Rękopisów Redakcja nie zwraca.
Telefon Redakcji 171.

Czas odnowić prenumeratę!!!

która wynosi:
we Lwowie (miesięcznie 1 zł. 50 ct. — kwartalnie 4 zł. 50 ct. — półrocznie 9 zł. — rocznie 18 zł.)
za dostarczenie do domu dopłaca się miesięcznie 20 ct.
na prowincji (miesięcznie 2 zł. — kwartalnie 6 zł. — półrocznie 12 zł. — rocznie 24 zł.)
Prenumeratę na Dziennik przyjmuje się tylko od 1-go i 15-go.
Nowi prenumeratorem kwartału otrzymają na żądanie odbitek z wszystkich dotychczas fejetonów powieści „Między ustami a brzegiem pucharu”, której ciąg dalszy drukować się będzie w miesiącu kwietniu.

Nowa ustawa gminna dla miast.

Lwów 2. kwietnia.
Z chwilą uchwalenia ogólnej ustawy gminnej w roku 1866 pokazano się już, że ustawa ta stonunkom naszym nie odpowiada. „Samorząd” stworzony pod auspicjami Scherlinga, był prawdziwą kulą w nogę, przeszkadzającą jakemukolwiek rozwojowi naszego społeczeństwa. To też wnet po r. 1866 odezwali się głosy o naprawie tych niedrogozgodnych ustawa, a z każdym rokiem odzywało się głódniejsze wołanie o reformę. Ale skończyło się na wołaniach. Od roku 1870—1881 trwała na ten temat walka, wreszcie po bezskutecznych usiłowaniach przystano ją prowadzić i myśl reformy ustawy z roku 1866 zeszła z porządku dziennego. Nigdzie skuteczniej jak tu grupa „starego Podola” nie zastosowała swego „naj budo, jak bawalo” — Kazimierz Grochowski i jego polityczni przyjaciele nie wierzyli w możliwość zmiany stanu rzeczy, wytworzonego w r. 1866, a może wierzyli nie chcieli!

Po pewnym jednak przebiegu czasu, w którym osia działalności Sejmu było hasło Zyblikiewicza, „podniesienie dobrobytu kraju” — reforma ustawy gminnej własnym awym ciężarem spadła znów na porządek dzienny, domagając się radykalnego salwatowania. Dalszy przebieg tej sprawy od chwili postawienia wniosków o reformę gminną pp.: Wasilewskiego, Koszowskiego i dr. Fruchtmana jest znany — to też go powtarzać nie będziemy.

Jednym z najważniejszych rezultatów tych na nowo podjętych obrad, jest ustawa gminna dla 30 miast większych, która obecnie uzyskała sankcję cesarską. Potrzeba takiej ustawy dawno już i przez wszystkich prawie uznana została, a miast powstających od roku 1866 upominały się o nią nieustannie.

Zyczenia miast skierowane były głównie ku uzyskaniu własnych statutow — po czterdziestoletniej prawie pracy doczekali się wreszcie miasta owej reformy, acz w innej nieco formie.
Miasta odetchnęły tedy swobodnie, życie ich wlokące gwałtem w ramy ustawy gminnej, która nie uwzględniała ani ilości mieszkańców, ani warunków intelektualnego i ekonomicznego rozwoju, oraz się niezawodnie szybszym tempem. Reforma dotychczas nie jest zupełna, niezadowolona kwestja ustawy wyborczej daje się jeszcze dotkliwie uczuwać, ale w każdym razie początek jest zrobiony i przy dobrej woli w zakresie obecnej ustawy wiele już zdziałać będzie można.

Przedewszystkiem w myśl nowej ustawy pięknym będzie zadanie burmistrzów. Stanowisko ich zostało unormowane i wzmożone, przy osem rady miejskiej nie jednak ze swych praw nie tracą. Tok czynności może być daleko żywszy i energiczny, dzięki określeniu jasnego instancji, jak niemniej skutkiem tego, że władza ustawodawcza i kontrolująca została ściśle odgraniczona od władzy wykonawczej. Władze miejskie w myśl

nowej ustawy zostaną bez trudności zorganizowane, a będą miały tem donioślejsze zadanie, że ustawa nowa zapewnia zarządom miast siły fachowe.
Z tem wszystkiemu jednak nowa ustawa, jak każda, jest tylko martwą literą, jeżeli nie znajdzie się ludzie, którzy z przejęciem się i poświęceniem zajmą się jej wykonaniem. To też zupełną służność ma *Nov. Ref.*, gdy do uwag o znaczeniu nowej ustawy dodaje następujące słowa:
„Od tych wyborców, którzy po wejściu w życie ustawy przystąpią do urny, aby wybrać pierwszą radę według tej ustawy — od składu tych rad, od wyboru burmistrzów i magistratów — zależy będzie, czy ustawa wyda te owoce, jakich po niej twórcy jej oczekują. Jeżeli nad kolejami, które w mniejszych zwłaszcza miasteczkach tak łatwo powstają, a tak szkodliwy wpływ wywierają, zapamięta poczucie powszechnego dobra i zrozumienie tych wielkich obowiązków, jakie na miastach w obec narodu całego i w obec kraju ciąży, w takim razie nowa ustawa, usuwając liczne przeszkody, w dotychczasowych urządzeniach tkwiące, najpomyślniejsze wyda owoce. Ale jeżeli nad patriotycznym zrozumieniem powszechnego dobra zwycięży prywatna i koterijność, najlepsza ustawa nie przysięże na nic.”

Na miastach, tj. na wyborcach i wybranych ciąga obecnie wielkie obowiązki. Miasta, w których grupie się żywił inteligentny postępowy, powinne zawsze działalnością swą przyswierać krajowi, powinne w jego życiu grać bardzo wybitną rolę. Tymczasem u nas miasta zeszły na drugi i trzeci plan nie tylko skutkiem tego, że braku im należytej solidarności. Dziś jest sposobność odzyskania należącego się im wpływu. Z jednej strony mają nową ustawę, z drugiej możność skupienia swych interesów, zesolidaryzowania się. Świeżo wprowadzona instytucja wieców miast powinna się dla dobra miast i kraju jak najścisłej rozwijać — w pielęgnowaniu jej tkwi także zarodek dalszej reformy ustaw krapujących dziś jeszcze należytym i skutecznym rozwój miast.

Dzisiejszy dorobek minist. oświaty w oświetleniu parlamentarnem.

Mówę p. Hausnera, jako głównego mówcy za budżetem ministerstwa oświaty, podaliśmy tylko w szkicowem streszczeniu. Rzecz ona stoli tyle świadała na dzisiejszy tak ważny spracie wydział oświaty w gabinecie hr. Taaffe'go, słowem jest tak udana krytyka dotychczasowych czynności J.E. p. min. Gautscha, że nie cofamy się przed trudem, aby według stenogramu podać ją bodaj w głównejszych ustępkach dosłownie. Opiewa ona tak:
„Wysoka! Ibo! Jeden z naszych największych wieszczów polskich, hr. Zygmunt Krasiński, w chwili rozgoryczenia i swąpnięcia wypowiedział, że tylko cud mógłby zdsiać, gdyby kiedyś lud polski z polską szlachta stanęli zgodnie obok siebie. Gdyby jaki nowożytny poeta uległ pokusie, opiewania naszego parlamentu — co wprawdzie nie jest prawdopodobnem (*weosobosc!*) jednak możebnem — to musiałby również orzec, że jeno cud może to zdsiać, jeśli lewica i prawica, centraliści i autonomiści, Niemcy i Słowianie zgodnie i jednomyślnie postępują. I oto — cud ten sprawił p. minister oświaty. (*Bardzo dobrze!*)
Dokonał on tego, przynajmniej częściowo, rozporządzeniem swoim z 29. lipca 1887, szezagólnie zaś zniesieniem szkoły realnej w Steyr, i wyższych klas gimnazjum w Roveredo. I w samej rzeczy, przeciw tym dwóm ostatnim zarządzeniom, powstają zgodnie: lewica i prawica, centraliści i autonomiści, Niemcy i Słowianie — jakkolwiek drogę zarządzenie ugodziło dotkliwie w trzecią narodowość włoską.
Owoż ponieważ ja nie wierzę w cuda, przynajmniej w rzeczach parlamentarnych, więc do-

ciekałem naturalnej przyczyny tego, tak rzadkiego, niezwykłego, wyjątkowego zdarzenia. I to dociekanie pouczyło mię, że jeśli jakieś zarządzenie, pomimo wszelkich przeciwdziałań w zapatrywaniach, pomimo namiętności partyjnych i uprzedzeń, według przekonania wszystkich, przedstawia się chybnem i niesprawiedliwem — to niezawodnie jest ono takim. (*Bardzo słuszenie!*)
„Rozporządzenie z 29. lipca 1887 zostało w tym celu wydane — jak to minister oświaty sam natchemniat motywowal — aby zapobiedz nadmiernemu napływowi do szkół średnich, aby usunąć niebezpieczeństwo proletariatu intelektualnego, i zmniejszyć listę tych, którzy nawatem swoim na państwo, kraj, gminę mogliby sprawić prawdziwe zakłopotanie. I w dzisiejszej swej mowie powtórzyl J.E. p. minister, że to rozporządzenie ma głównie na celu: powstrzymanie nadmiernego rozwoju frekwencji w szkołach średnich. Dodał jednak zaraz, że genezę tej dążności odnosić należy do reskryptu jego poprzednika Conrada z daty 30. sierpnia 1884, który atoli reskrypt — jak sam przyznał — pozostał bezskutecznym. Usiłowania teraźniejsze ministra Gautscha były niestety skuteczne.”

Muszę wyznać, że te słowa p. ministra dotknęły mnie niemile. Wzrost — a jaki wzrost? — zatem wzrost frekwencji w szkołach średnich, powstrzymanie rozwoju intelektualny, duchowy — jest to dążność, do której absolutnie nie mogę żywić sympatji. (*Oklaski!*)
Mogę zgodzić się na pewne środki powstrzymujące, na podwyższenie wymogów, ostrzejszy sposób egzaminowania, gdyż to być może przyczyni się, że posład zostanie od pesenicy oddzielony i ten posład w wyższych klasach pozosta — natomiast potępienia godnym środkiem zda mi się podwyższenie opłaty szkolnej. Jest to środek czysto plutokratyczny (*oklaski!*) i dzisiejsze wywody p. ministra nie nawożyci mnie wcale. Powiedział on, że młodzież bez talentu może być w ten sposób częściowo powstrzymana i usunięta, a pozostaną jeno utalentowani. Otóż zapytuję was, moi panowie, czy w wyższych klasach, wśród biednej młodzieży, procent utalentowanych w samych rzeczy ma być mniejszym, aniżeli wśród samoznanych. (*Bardzo dobrze!*)
Sądę, że nie będzie twierdził tego najczciwszego nawet plutokrata. Otóż praco pozostaje utalentowanym biedakom, którzy podwyższenia opłaty wcale znieść nie mogą, lub z wielką tylko trudnością? Pozostaje im ubieganie się o stypendja, lub prosić o uwzględnienie opłaty. Jeśli atoli uwzględnienie tego rodzaju będzie liberalnie pojmwane, to całe zarządzenie o podwyższeniu opłaty pójdzie w niwec, pozostanie bezcelownem. Słowniane zaś skąpo, lub — eo się nieraz zdarza — niesprawiedliwie, wykluczy niezawodnie pewien procent utalentowanych biedaków od rzeczywistego wykształcenia humanistycznego. A to jest złe.
Najgorzej jednak środkiem dla zaradzenia temu wrzokomemu przepięnieniu szkół średnich, jest kasowanie zakładów szkolnych. Już przed 1/2 rokiem w komisji budżetowej powiadałem w zupełnej zgodzie z czcigodnym kolegą hofratem Beemem: Każdy zakład naukowy, każda szkoła średnia, choćby jak skromna i mało uczęszczana, zawsze przecież jest ogniskiem, rozszerzającym choćby czasem skromne jeno koło świetlane, które użytkować mogą żywoły wewnątrz tegoż pomieszczenia. Gdy ono zostanie zagazowane, żywoły te nie mają możności wyszukania sobie innego ogniska. Stanowczo przeto tkwi w tem pewne obniżenie intelektualnego poziomu.”

Lece p. minister, uzasadniając swoje rozporządzenia, które on za dopuszczalne uważa, sam zaraz postawił pewne restrykcje i dodał, że tylko takie zakłady mogą być zniesione, które bądź to dla zbyt małej w nich frekwencji okazują się niepotrzebnymi, lub też z tej przyczyny, iż w tej samej okolicy, w tej samej części kraju, albo dla tej samej narodowości i mowy, istnieje już znaczna ilość zakładów naukowych.
Zauim przystąpię do wykazania, że żaden z tych warunków nie a nic nie dotyczy Rovereda, wszystkie zaś inne okoliczności przeciw skasowaniu przemawiają, chce wpiwem zastanowić się, czy w ogóle u nas w Austrii znoszenie jakiegokolwiek szkoły średniej jest rzeczą stosowną.
„W roku 1887, tj. w chwili rzeczonoego rozporządzenia, mieliśmy w Austrii 173 gimnazjów; dalej 148 wyższych i 25 niższych gimnazjów — a to wszystko dla 23 milionów ludności. Węgry o 16 milionach ludności, mają 161 takich gimnazjów! Lece przędziemy do innych państw. Jakież cyfry spotykamy tam? W Niemczech jest 858 gimnazjów, mianowicie 408 całkowiych, 206 progimnazjów i 249 realnych gimnazjów. We Francji 1.137 gimnazjów, tak zw. 346 państwowych i 790 niepaństwowych; we Włoszech 1.075; w Anglii 965; w Rosji 269; w Hiszpanji 183; w Szwecji 72 itd. W ten sposób przypada we Włoszech jedno gimnazjum na 37.000 mieszkańców, we Francji na 34.000, w Anglii na 38.000, w Szwajcarii na 4.300 itd. Wszystkie tedy państwa mają korzystniejsze cyfry w stosunku do liczby ludności, aniżeli w Austrii, gdzie jedno gimnazjum przypada na 133.000 mieszkańców w l... Jesteście to stonunek, uprawniający do środków takich, o jakich bynajmniej nie myślą nawet w krajach, gdzie rzeczywicie panuje przepięnienie tego rodzaju zakładami?”

W dalszym ciągu przytacza mowca inne jeszcze daty porównawcze, opowiada historję powstania gimnazjum w Roveredo (w r. 1868 założone przez dwóch hojnych obywateli tej miejscowości), przechodzi późniejsze jego koleje, cytując rozmaite prawne zobowiązania rządu w stosunku do niego i kończy tak:
„Krok ten uważam za specjalnie niepolityczny, niepolityczny w obec ludności zręzygnowanej, której lepsze żywioły z każdym rokiem coraz lepiej umcają się w swej lojalności i przywiązaniu do monarchji. Należy tylko zważyć, że pomimo *irredenty* i wszystkich zachcianek ekspansyjnych we Włoszech, 130000 Włochów w kantonie Tessyńskim, bardzo gorących patriotów, z łona których Italja otrzymała nie jednego artystę, ani na chwilę nie pomyślało o połączeniu się z królestwem włoskiem, lecz pozostali dobrymi obywatelami Szwajcarii. A dlaczego? Bo w tej Szwajcarii widzą swoje potrzeby narodowe tak dobrze zaspokajane, jak we Włoszech. (*Bardzo słuszenie!*) Należy to naśladować, a z pewnością osiągnie się taki sam rezultat. (*Brawo!*)”

Sądę, że p. minister powinien poprostrzeż przynależ, że w tym poszególnym wypadku zbłądził i błąd ten naprawić. Najwięksi męzowie tego świata byli nieraz w wielkim błędzie. Zachodzi jednak oryginalna różnica pomiędzy dwoma takimi największymi: Napoleon I, który nie chciał zrozumieć wielkich błędów w ostatniej dobie rządów swoich i trwał w nich, upadł — a kanclerz niemiecki ks. Bismark, który umie przynależ do swoich błędów, jak np. co do „kulturkampf” i sporu o wyspy Karolińskie, trzyma się dalej. Nigdy w mojem życiu nie zalecałem naśladownictwa ks. Bismarka (*weosobosc!*), w tym jednak wypadku czynię to jak najusilniej.
„Apel ten, pochodzący nie od Tyrolczyka, nie od Włocha, lecz od jednego z reprezentantów Galicji — dla której p. minister — co przędzący mu chętnie, okazuje się zawsze życzliwym i względnym — ma niezawodnie cechę bezinteresowności i przedmiotowości. Broni on prostej sprawiedliwości i prozę, po mowca go w tym duchu, a zarzem przyjął rezolucję, która wzywa rząd do restytucji gimnazjum w Roveredo. (*Zycie oklaski s prawicy. Mowcy gratulują ze uszech stron.*)”

Możeście i źle zrobili, sprowadzając mnie do siebie, bo teraz już jabyam w Berlinie nie wyżył. Tęskno mi do Marjampolsa.
Obejrzała się na niego mienfine.
— Pleciesz androny! — rzuciła guwiewnie niby, ale łagodnie.
— Nie, babciu! Pokochałem was wszystkich, ale mi tu nikt nie sprzyja, dokuczacie mi na każdym kreknu, nie znajduję nic oprócz lekceważenia i pogardy. Może to i zasłużone, ale jam był całe życie pieszony, chwalyony, ubóstwany prawie. Przeskoki trudny i ciężki do zniesienia. Mam najlepsze chęci, ale brak mi zachęty i wiary do was. Inny, babciu, cofnąłby się; niezawodnie i uciekł, ja stoję i znoszę, tylko co sam złość mnie ogarnia, jak dziś, gdy mam nawet nie mógł uprosić tańca od żadnej z panierek. Poza idem grać. Co miałem robić! Dawniej na balach byłem pierwszym, dziś jeatem ostatnim. I tak zawsze teraz.
— To ci bardzo zdrowo! — zamruczała — zobedziesz się trochę pewności siebie i pychy.
Zasmiął się ironicznie.
— Trochę! Nic mi już z tego nie zostało. trzałem grunt pod stopami.
— No, no, to fraski! Odsyca cię go przedk. Chodź już, chodź! Ja się postaram o taniec dla ciebie. Daj mi ramię. E, co tu dym! Trzeba być szubrawcem z profisją, żeby wytrzymać w takiej rocie. Wzduy nie rancie!
Już gderzała — był to zwał równowagi umysłowej i przebaczenia. Mileraz ją, ucałował jej rękę — usta struszczi dotknęły jejgo czoła. Było mu dziwnie dobrze na duszy. I poprowadził ją do kanapy. Tęszono polkę. Przejrzała pary.
— Gdzież to Jadzia? Ze też koniecznie kogoś z was musi brakować! Idź-no, poszukaj jej do mnie.
W gabinecie damskim Jadzia z kilku panienkami pisała jakieś kar tecki i. Zajrział przez portję i usłyszał parę słów rozmowy.

Senat francuski jako trybunał wyrokujący.
Wdług ustaw konstytucyjnych z dnia 25. lutego i 16. lipca 1875 r. jest senat francuski upoważniony ukonstytuować się jako trybunał wyrokujący w wypadku, gdy wniesione zostanie oskarżenie przeciw prezydentowi Rzeczypospolitej lub przeciw ministrom o nadużycie władzy urzędowej, a zarazem w każdym poszególnym wypadku na wniosek prezydenta, który po wysłuchaniu ministrów wniosek tej treści przedłoży senatowi. Blizsze szczegóły postępowania w takich rzach konstytucja posostawiła na razie bez bliższego oznaczenia. Ze właśnie dziś zabrano się do tej pracy — jest to faktem wysoce charakterystycznym ze względu na istniejące prądy we Francji. Komisja złożona z dziewięciu senatorów wypracowała odnośny wniosek, nad którym obecnie senat obraduje. Elaboret obszerny komisji ma na celu wykazanie, że luka, istniejąca w tej mierze w konstytucji, nie kwestjonuje wprawdzie kompetencji senatu jako trybunału, lecz snadnie może się stać przyczyną do dowolnych nadużyć i samowoli. Sam projekt ustawy, któremu za wzór służyła ustawa włoska z d. 7. maja 1870 roku, składa się z 32 artykułów, ugrupowanych w pięć rozdziałów.
Zasadnicze rysy nowej ustawy są następujące: Dekret prezydenta Rzeczypospolitej, któremu winni są posłuszeństwo wszyscy wybrani do tej pory senatorowie — i tylko ci — oznacza czas i miejsce pierwszego posiedzenia trybunału, poczem temuz przysługują prawo przeniesienia swych obrad do innej miejscowości. Równocześnie mianuje prezydent z grona członków najwyższego trybunału jednego naczelnym prokuratorem, dodając mu do pomocy jednego lub kilku zawodowych urzędników w charakterze prokuratorów.
Po odczytaniu w senacie dekretu organizacyjnego, oraz aktu oskarżenia wniesionego przez naczelnego prokuratora, następuje sumaryczne na razie zbadanie kwestji przynależności sprawy przez komisję złożoną z dziewięciu członków, do której również należy prowadzenie śledztwa wstępnego. Po ukończeniu takowego dodany będzie oskarżonemu, w razie jeśli tenże nie wybrał sobie obrocy, obrońca z urzędu. Obrońca ma prawo przegladnąć akta śledztwa wstępnego. Jeszcze przed stanowczem postawieniem obwinionego w stan oskarżenia ma senat z urzędu orzec o przynależności sprawy, co bynajmniej nie przeszkadza oskarżonemu ze swej strony i w dalszym toku sprawy podnieść zarzut niekompetencji trybunału. Każde posiedzenie rozpoczyna się odczytaniem imion członków senatu.
Tylko ci senatorowie mają prawo głosowania nad kwestją postawienia obwinionego w stan oskarżenia, oraz w sprawie winy i wymiaru kary, którzy nie opuścili żadnego posiedzenia.
Głosowanie odbywa się ustnie, w alfabetycznym porządku. Głosującemu przysługują prawo krótkiego uzasadnienia swego wotum.
Prezydent głosuje na końcu.
Dopiero drugie z rzędu głosowanie jest stanowczem. Uchwały zapadają absolutną większością głosów.
Uchwała o postawieniu obwinionego w stan oskarżenia pociąga za sobą aresztowanie jego, poczem ma mu być doręczony akt oskarżenia na piśmie. Rozprawa główna odbywa się jawnie pod przewodnictwem prezydenta senatu. Przed przesłuchaniem świadków przemawia prokurator i obrońca, oskarżonemu przysługują prawo przemawiania na samym końcu. Wyrok wraz z motywami ogłasza prezydent na publicznem posiedzeniu i doręcza oskarżonemu.
Powyższy projekt ustawiczny ma charakter noweli do istniejącego kodeksu karnego.
W związku z tą sprawą pozostaje wiadomość kolportowana w ubiegłą sobotę (d. 30. z. m.) przez

spojrzał na nią i westchnął. Już nie złość, ale rozpacz go ogarniała. Co on jej zawinił, że go tak widocznie niecierpiła?
— Służę pani! — rzekł posępnie.
Podawał mu końce palców, drugą ręką ledwie dotknęła ramienia i zmieszali się z resztą tanczących.
Po chwili starsze damy i panowie zaczęli szeptać chwili sobą, lornetować, trząść głowami.
— Co za para! Co za para! Jaka uroda!
Blask od nich bija! A jak tanczą! Pani Teklo, dobrodziejko, winszujemy wnuka! Pyszny chłopiec! Pozwraca głowę wszystkim pannom!
Stary marszałek, cioteczny pani Tekli, zażył tabaczkę, usmiechając się filuternie, i pochylił się konfidencjonalnie do jej ucha.
— Siostroznico, co? a żeby ich zwszwać! Słowo daję, wari ci siebie! Lanszaf! Istny! Ja lubię takie dobrane pary. Co, bę? Dobra myśl!
— Czy brat zarwował? Zapomniałeś Jadwinę! Ale ja nie! Niemiec nie dla Jadzi!
— No, ale i Głęboki... ten... tego... Poślubiła orlica niepoterza! Co! He?
A tych dwoje tymczasem nie wiedzieli, że są przedmiotem zachwyty i dysputy. To tylko czuli, że im tanczyć było bardzo dobrze ze sobą, tak równo, tak zgodnie, tak lekko.
Chwili miledzi. Ona przez ramię tancerza spoglądała obojętnie na wirujące pary, on zaparzył się w nią i zaciękał zębami. Nigdy jeszcze dotąd nie dotknął jej ręki, teraz obejmował ją ramieniem, czuł jej oddech chwiliami na skroni, zapach perfum, miał też obok swych ust jej dumne a tak pożądane usteczka. Zaciękał zębami, bo żeby je otworzył, toby mu się wyrwało niezawodnie z serca, z duszy, z oczu, z gardła: Kocham, Kocham, Kocham!
(Ciąg dalszy nastąpi.)

MIEDZY USTAMI A BRZEGIEM PUCHARU

PRZEZ MARJĘ RODZIEWICZ.
(Ciąg dalszy).

Muzyka zabrzmiiała, taniec się rozpoczął dość nieporządnie. Wentzia nie była. Pani Tekla, jak karczka sprawiedliwości, ruszyła prosto do gabinetu. Stanała w progu i omiemiała ze szgrozy. Wprost niej siedział Wentzel, otoczony gronem młodzieży, i śmiał się, rzucając na stół znnowu garść talarów.
— Panowie, tysiãce marek w banku! Gotowe! Mówił po niemiecku, bezcelny, i w polskim domu demoralizował młodych ludzi, grał wbrew jej zakazowi, bezsenki!
— Wentzel! — krzyknęła, hamując się ile mocy.
— Za chwilę służę! — odparł najspokojniej, nie przesłając rzucac kart, obrzydliwy szuchwał. Z nagłą determinacją podszedł do stolika. Młodzież się usunęła z uszanowaniem. Rozrzuciła karty, zgarnęła wszystkie pieniądze.
— To będzie wasz datek na nowobudujący się kościół w Brodnicy. Dziękuję wam w imieniu biedaków, którzy po groszu zbierają od dziesięciu lat. Dziękuję, dziękuję! No, ale dość tego! Proszę do salonu, bawcie się razem. Panienki czekają.
Młodzi ludzie popatrzyli po sobie, potem na nią i miledzi. Staruska zebrała monetę i papiery w swą batystową chusteczkę i wyprostowała się żywo.
— Wentzel, chodź za mną! A wy, moje dzieci, może się gniewacie? Co? No, no, nie stajecie talarów i posłuchajcie starej, co was zna od kolyski. To nikosenna zabawa i nikosenny

zarobek, ot, nie godny Polaka. Idźcie tanczyć! Marsz! — żartobliwie zapędzała ich do drzwi.
Po chwili namysłu rozemnieli się wszyscy, potem spowzanieli, pocałowali ją w rękę i wyszli. Wentzel został sam — na burję.
Babka, pozbywszy się świadków, spojrzeła na niego od stóp do głowy. Oh, jak jej stare oczy umiły piorunować.
— To tak, to tak! Wzduy się mnszę za ciebie! Robisz, co możesz, by się zgubił w opinji. Ślicznie, szuler! Myślał, że ci po to hobubiła, żeby ty polską młodzież uczył djabelka, wnosil w nasze domy zarazę waszą niemiecką! Głupia bylam! Tyle lat marzyłam, żeby zobaczył tylko raz, tylko chwilę, dziecko mojej biednej Jadwini! Zobaczyłam! Dosyć! Trzeba było być Polką, a nie babką. A jam zapomniała, że to Niemiec, taki był do matki podobny, i pomyślałam, że mi będzie dziecko, pociecha, podpora starości, że serce matka mu dała. Nie, nie, nie! Z sowy nie będzie sokoła, z Niemca nie będzie Polaka. Nie przytakasz go, nie oswoisz, nie wydzysz w duszę ani delikatności, ani szlachetności, ani iskry ideału. Po com ja ciebie sprowadziła i chciała pokochać jak syna!

Wentzel spodziewał się wszystkiego przedję, jak takiej oracji. Na gderanie miał sto argumentów, na skargę tak serdeczną, choć przesadną, ale szczerą, nie analizował odpowiedzi. Machinalnie przesunął rękę po czole i milczał. Miał siebie za ofiarę działy, a był winnym.
Pani Tekla popatrzyła na niego z dalem i wyrzutem.
— Prosiłam cię, żebyś nie grał — rzekła tylko i zawróciła się z powrotem do salonu.
Coś go tknęło — zastąpił jej drogę.
— Babciu! — zawołał z niebywałem przejęciem — jak dziecko odpowiem. Proszę mi darować ten raz ostatni, zrobiłem głupstwo, byłem bardzo rozdrażniony. Przepraszam z całego serca.

Możeście i źle zrobili, sprowadzając mnie do siebie, bo teraz już jabyam w Berlinie nie wyżył. Tęskno mi do Marjampolsa.
Obejrzała się na niego mienfine.
— Pleciesz androny! — rzuciła guwiewnie niby, ale łagodnie.
— Nie, babciu! Pokochałem was wszystkich, ale mi tu nikt nie sprzyja, dokuczacie mi na każdym kreknu, nie znajduję nic oprócz lekceważenia i pogardy. Może to i zasłużone, ale jam był całe życie pieszony, chwalyony, ubóstwany prawie. Przeskoki trudny i ciężki do zniesienia. Mam najlepsze chęci, ale brak mi zachęty i wiary do was. Inny, babciu, cofnąłby się; niezawodnie i uciekł, ja stoję i znoszę, tylko co sam złość mnie ogarnia, jak dziś, gdy mam nawet nie mógł uprosić tańca od żadnej z panierek. Poza idem grać. Co miałem robić! Dawniej na balach byłem pierwszym, dziś jeatem ostatnim. I tak zawsze teraz.
— To ci bardzo zdrowo! — zamruczała — zobedziesz się trochę pewności siebie i pychy.
Zasmiął się ironicznie.
— Trochę! Nic mi już z tego nie zostało. trzałem grunt pod stopami.
— No, no, to fraski! Odsyca cię go przedk. Chodź już, chodź! Ja się postaram o taniec dla ciebie. Daj mi ramię. E, co tu dym! Trzeba być szubrawcem z profisją, żeby wytrzymać w takiej rocie. Wzduy nie rancie!
Już gderzała — był to zwał równowagi umysłowej i przebaczenia. Mileraz ją, ucałował jej rękę — usta struszczi dotknęły jejgo czoła. Było mu dziwnie dobrze na duszy. I poprowadził ją do kanapy. Tęszono polkę. Przejrzała pary.
— Gdzież to Jadzia? Ze też koniecznie kogoś z was musi brakować! Idź-no, poszukaj jej do mnie.
W gabinecie damskim Jadzia z kilku panienkami pisała jakieś kar tecki i. Zajrział przez portję i usłyszał parę słów rozmowy.

